

Kaplnka a hrobka Moravských v kontexte záchrany kultúrneho dedičstva na Kysuciach

Mgr. Pavol VLČEK

Pracovisko: Obec Čierne

Mail: pavol.vlcek288@gmail.com

Abstrakt

Príspevok prezentuje výsledky genealogického výskumu a materiály z pozostalosti po rodinách Andreidesovcov a Moravských, ktorí boli potomkami staviteľov kaplnky s rodovou hrobkou v obci Čierne. Objekt je kontexte funerálnej architektúry jedinou stavbou svojho druhu na Kysuciach. Súčasťou príspevku je výber matričných záznamov a 7 generačná rodová genealógia, datujúca členov a ich funkcie v rozmedzí rokov 1796 až 2015. Mimo vizitiek, úmrtného parte, fotografií potomkov, záznamov z kroník, matrik a pozemkovej knihy, sú v rámci výsledkov výskumu prezentované tiež dosiaľ jediné dochované fotografie z polovice 20. storočia, zobrazujúce stavbu ako celok pred jej schátraním. Záverečná kapitola je venovaná prvotným krokom v rámci koordinácie projektu a záchrany objektu.

Kľúčové slová

Rod Moravských. Materiály z pozostalosti. Funerálna architektúra. Pamiatková obnova. Koordinácia projektu.

Abstract

The paper presents the result of genealogical research, and the materials from survivability of Andries's, and Moravský's families, who were descendants of builders of the chaple with a family tomb in a village of Čierne. In context of the funeral architecture, it is the only building of its kind in the region of Kysuce. A part of the paper is a collection of records from the civil registry, and 7 generational genealogy, dating members and their functions in the range of years 1796 to 2015. Apart from the member cards, death notices, photos of descendants, records from the chronicles, matrixes, and land register, within the research, there are presented by now the only preserved photos from the middle of the 20 century, Portraying a building as a whole before its rundown. The final chapter is dedicated to the original steps within project's coordination of the object's restoration.

Key words

Moravsky family. Materials from the survivability. funeral architecture. Monument restoration. Project coordination.

Úvod

Hrobky ako súčasť hmotného kultúrneho dedičstva patria k stavbám, ktoré zasluhujú vedeckú pozornosť a odbornú starostlivosť. Sú miestami posledného odpočinku rôznych významných rodín, pričom svojou architektonickou podobou prezentujú obraz dobovej úcty k predkom, ale do istej miery aj prestíž. Pokiaľ hovoríme o pohrebných kaplnkách a hrobkách dochovaných sa na území Žilinského samosprávneho kraja, môžeme spomenúť viacero stavieb. Z obdobia Rakúsko-Uhorska (1867 – 1918) sa dochovali objekty ako napríklad kaplnka s hrobkou Ordódyovcov (Ordódy de Ordód et Alsólieszkó) v Svederníku (časť obce Marček) z r. 1870, v súčasnosti vedená ako Krypta a Kaplnka Nanebovzatia panny Márie¹; pseudogotická kaplnka s hrobkou Ňáriovcov (Nyáry de Bedegh et Berencs) v obci Gbeľany postavená v r. 1878²; neoklasicistická Popperova hrobka (Popper de Podhragy) v Hliníku nad Váhom (časť mesta Bytča) z druhej polovice 19. storočia³, a neoklasicistická kaplnka s hrobkou Moravských (Moravszky) z r. 1894 v obci Čierne, ktorej tematike je príspevok venovaný.

Kaplnka a hrobka Moravských

Podľa záznamov z kroniky obecnej ľudovej školy v Čiernom bol objekt postavený na podnet notára Rudolfa Augustína Moravského a jeho matky Márie Moravskej, rod. Janecovej.⁴ V kontexte funerálnej architektúry a regiónu ide o jedinú stavbu svojho druhu na Kysuciach. V rámci výsledkov výskumu prebiehajúceho v rokoch 2022 a 2023 možno vyvodit' viacero záverov. Po rodinách Andreidesovcov a Moravských sa u ich príbuzných, rodiny Ďuratnej dochovalo mimo rôznych materiálov aj niekoľko záberov hrobky z konca 60. rokov 20. storočia. Prvý záber prezentuje pohľad na stavbu ako celok.⁵ Na druhom zábere je Edita Andreidesová na návšteve objektu (dcéra Gejzu Júliusa Andreidesa a Márie Jany Rudolfiny Andreideseovej, rod. Moravskej – podľa doterajšieho výskumu posledná z rodu pochovaná v hrobke v r. 1927).⁶ Na zábere je tiež ozdobná brána do krypty, ktorá dnes už v predloženej podobe neexistuje. Na treťom zábere je oltár, ktorý sa v minulosti nachádzal v interiéri

---

¹ Krypta a Kaplnka Nanebovzatia Panny Márie v Marčeku. Dostupné [online] na: <https://zilina-gallery.sk/picture.php?/85679/category/5443>

² Gbeľany – Kaplnka Panny Márie (Mauzoléum Nyáryovcov). Dostupné [online] na: <https://www.pamiatkynaslovensku.sk/gbelany-kaplnka-panny-marie-mauzoleum-nyaryovcov>

³ Popperova hrobka. Dostupné [online] na: <https://www.pamiatky.bytca.sk/sk/popperova-hrobka.html>

⁴ Kronika obecnej ľudovej školy v Čiernom, [Obecný úrad Čierne], s. 19 – 20.

⁵ Potomkovia rodiny Moravských. Pohľad na kaplnku s rodovou hrobkou [fotografia]. Čierne, 60. roky 20. storočia. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

⁶ Potomkovia rodiny Moravských. Edita Andreidesová na návšteve kaplnky a hrobky. [fotografia]. Obec Čierne, 60. roky 20. storočia. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

kaplnky. Na oltári zaujmú stĺpy s pozlátenými hlavicami v podobe akantových listov.⁷ Vzhľadom na to, že je stavba na záberoch dochovaná pred jej chátraním, môžu fotografie poslúžiť ako súčasť našich podkladov rámci konzultácií a následnej pamiatkovej obnovy.

Obrázok 1 Pohľad na kaplnku a hrobku v 60. rokoch 20. storočia

Obrázok 2 Edita Andreidesová na návšteve objektu v 60. rokoch 20. storočia

Obrázok 3 Oltár v interiéri kaplnky v 60. rokoch 20. storočia

Súčasný stav objektu

Po realizácii genealogického výskumu boli pre potreby povolenia k záchrane objektu dohľadani príbuzní rodiny Moravských, rodina Ďuratná (manželia Jozef a Jana). Po absolvovaní návštevy na obci dali k projektu súhlasné stanovisko. Vzhľadom na doloženú obrazovú prílohu vonkajšieho stavu z rokov z leta r. 2022⁸ a jesene r. 2023⁹ konštatujeme, že objekt je dlhodobo v chatrnom stave. Fotografie interiéru z decembra r. 2023¹⁰ prezentujú súčasný stav krypty. Na fotografii truhiel¹¹ sa nachádza symbol skrížených a obrátených faklí, ktorého inšpirácia vychádza zo starovekých náhrobkov, kde symbolizoval smrť. Kaplnka s hrobkou Moravských má dve časti spodnú a vrchnú. Spodná, ktorá v minulosti slúžila ako hrobka je obložená lomovým kameňom. V minulosti sa do nej vstupovalo cez ozdobnú bránu, ktorá sa vo svojej pôvodnej podobe nedochovala. Truhly sú v súčasnosti rozlámané a z kostí sa dochovali len časti, resp. fragmenty. Vrchná časť je tehlová. Slúžila ako kaplnka, no v súčasnosti je vo veľmi zlom stave. Tympanón objektu je v pokročilom štádiu zrútenia.

⁷ Potomkovia rodiny Moravských. Oltár v interiéri kaplnky. [fotografia]. Obec Čierne, 60. roky 20. storočia. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

⁸ VLČEK, Pavol. Kaplnka s hrobkou Moravských. [fotografia]. Obec Čierne, 2022.

⁹ VLČEK, Pavol. Kaplnka s hrobkou Moravských. [fotografia]. Obec Čierne, 2023.

¹⁰ VLČEK, Pavol. Interiér krypty. [fotografia]. Obec Čierne, 2023.

¹¹ VLČEK, Pavol. Detail na truhle [fotografia]. Obec Čierne, 2023.

Obrázok 4 Kaplnka s hrobkou Moravských v lete r. 2022

Obrázok 5 Kaplnka s hrobkou Moravských v jeseni r. 2023

Obrázok 6 Prekrižené a obrátené fakle ako symbol smrti na rakve (stav v decembri r. 2023)

Obrázok 7 Interiér krypty v spodnej časti (stav v decembri r. 2023)

Rod Moravských

Rodina Moravských je v obci pochopiteľne známa najmä pre stavbu hrobky, ktorá je ich trvalou pripomienkou. Rod je však s históriou Čierneho spätý už od prvej polovice 19. storočia. Jeho zakladateľom bol Augustín Moravský (*1796 Turzovka – †1874 Čierne) rodák z Turzovky, ktorý pôsobil ako obvodný notár, organista, učiteľ a tiež rektor. Narodil Štefanovi Moravcovi a Sofii Moravcovej, rod. Jánošíkovej, no priezvisko neskôr zmenil. Počas svojej kariéry pracoval tiež v obciach Ochodnica, Rosina a Svrčinovec. V roku 1821 si v Ochodnici vzal za manželku Katarínu Truchlu (*1800 Ochodnica - †1859 Čierne), s ktorou mal niekoľko potomkov: Františku Máriu*1822 Ochodnica), Jozefu Apolóniu (*1824 Ochodnica), Jána (*1826 Rosina) a Alojziu (*1828 Rosina). V 40. rokoch 19. storočia zastával v obci post

obecného notára, na ktorom ho neskôr nahradil jeho syn Ján. Augustín Moravský zomrel v Čiernom roku 1876, ako je uvádzané na starobu.

Ján Moravský, syn Augustína (*1826 Rosina – †1892 Čierne) bol s najväčšou pravdepodobnosťou najvýznamnejším členom rodu. Pôsobil ako obvodný notár a neskôr tiež hlavný slúžny a kráľovský sudca v Žiline. V roku 1858 si v Považskej Bystrici vzal za manželku mešťanku Máriu Janecovú (*1839 Považská Bystrica), s ktorou mal synov Rudolfa Augustína (*1858 Čierne), Justína (*1860 Čierne) a Kolomana (*1861 Čierne). Ján Moravský strávil penziu v obci Čierne, kde v roku 1892 zomrel na starobu. Bol pochovaný v rodovej hrobke. Jeho najmladší syn Koloman Moravský (*1861 Čierne – †1896 Čierne) bol pisárom a v roku 1889 si v Žiline vzal za manželku mešťanku Annu Máriu Radlinskú (*1866 Žilina), ktorá bola dcérou mestského radného. Manželia mali potomkov Máriu Valériu (*1890 Žilina – †1954 Bratislava) a Jána (*1893 Žilina), ktorý si neskôr v roku 1926 vzal v Považskom Podhradí Máriu rod. Loharezovú (*1893). Prostredným synom Jána Moravského (*1826 Rosina – †1892 Čierne) a Márie Moravskej, rod. Janecovej (*1839 Považská Bystrica) bol Justín (*1860 Čierne). O jeho živote vieme len toľko, že sa narodil v Čiernom a neskôr padol v súboji.

Najstarším synom spomínaného páru bol Rudolf Augustín Moravský (*1858 Čierne – †1929). Rudolf pôsobil ako notár v Belej pri Varíne, kde si v roku 1885 vzal za manželku grófkú Paulínu Ňáriovú zo šľachtického rodu Ňáriovcov (s prídomkom) z Bedegu a Branča (Nyáry de Bedegh et Berencs) narodenú v r. 1861. Rod z ktorého pochádzala Rudolfova manželka patrila k tzv. magnátom (vyššej šľachte) a jeho korene siahajú až do stredovekého 15. storočia. V minulosti vlastnili napríklad hrady či časti hradov Branč, Korlátka, a kaštiele v Gbeľanoch a v Nededzi. Cez túto rodovú vetvu boli v hrobke Moravských pochovaní aj potomkovia šľachtických rodov, s ktorých príslušníkmi sa Ňáriovci počas monarchie sobášili. V kontexte funerálnej architektúry je tiež zaujímavé, že rodina Ňáriovcov mala v Gbeľanoch pohrebnú kaplnku z roku 1878¹², na ktorej fasáde sa nachádza grófsky aliančný erb Pongrácovcov zo Svätého Mikuláša a Starého hradu (Pongrácz de Szentmiklós et Óvár) a Ňáriovcov z Bedegu a Branča (Nyáry de Bedegh et Berenc). Ako ukážku prikladáme tiež fotografie erbu¹³ a stavu objektu v r. 2023.¹⁴

---

¹² Gbeľany – Kaplnka Panny Márie (Mauzoléum Nyáryovcov). Dostupné [online] na:

<https://www.pamiatkynaslovensku.sk/gbelany-kaplnka-panny-marie-mauzoleum-nyaryovcov>

¹³ VLČEK, Pavol. Aliančný erb Pongrácovcov (Pongrácz de Szentmiklós et Óvár) a Ňáriovcov (Nyáry de Bedegh et Berencs). [fotografia]. Obec Gbeľany, 2023.

¹⁴ VLČEK, Pavol. Kaplnka s aliančným erbom a hrobkou Ňáriovcov. [fotografia]. Obec Gbeľany, 2023.

Obrázok 8 Erby šľachtických rodov Pongrác zo Svätého Mikuláša a Starého hradu (Pongrácz de Szentmiklós et Óvar) a Ňári z Bedegu a Branča (Nyáry de Bedegh et Berencs) na kaplnke v Gbeľanoch.

Obrázok 9 Kaplnka s hrobkou Ňariovcov v Gbeľanoch

V súvislosti s príbuzenstvom rodiny Moravských a Ňariovcov sa v pozostalosti dochovali napríklad džbánik s iniciálkami GN (Gróf Nyáry)¹⁵; či písomnosti a oznámenia ako napr. vizitka Paulíny Moravskej rod. Ňariovej.¹⁶Jedným z fragmentov bol tiež príborový nôž.¹⁷Všetky predmety majú grófsku korunu. Pri vizitke je nad menom uvedená šľachtická (hodnostná) 9 perlovú koruna. V Uhorsku a neskôr Rakúsko-Uhorsku mala heraldika podobne ako v iných monarchiách svoje pravidlá. Grófi a grófkky mohli ako príslušníci vyššej šľachty vo svojom erbe, ale aj pri rôznych písomnostiach používať spomínanú 9 perlovú korunu. Napríklad barón (o stupeň nižšie ako gróf) mohol používať 7 perlovú korunu. Pre príslušníkov nižšej

Krčah z pozostalosti po rodine Moravských, na ktorom je možné sledovať grófsku 9 perlovú (hodnostnú) korunu a iniciály GN : Gróf Nyáry. (datovanie : približne druhá polovica 19. storočia; Rudolf Augustín Moravský a Paulína rod. Ňariová sa brali v roku 1885)

Obrázok 9 Fotografie Krčahu (džbánika) s iniciálkami GN: Gróf Ňári (Gróf Nyáry)

¹⁵ Krčah s 9 perlovou grófskou korunou a iniciálkami GN (gróf Nyáry) pozostalosti po rodinách Andreidesovcov a Moravských. [predmet]. Súkromný Archív rodiny Ďuratnej.

¹⁶ Vizitky a oznámenia z pozostalosti po rodinách Andreidesovcov a Moravských. [písomnosti]. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

¹⁷ Príborový nôž s grófskou 9 perlovou korunou z pozostalosti po rodinách Andreidesovcov a Moravských. [fotografia]. Súkromný archív rodiny Ďuratnej.

Príborový nôž po rodine Moravských s 9 perlovou (hodnostnou) grófskou korunou (pravdepodobne dedičstvo po Paulíne Moravskej rod. grófke zo šľachtického rodu Náriovcov z Bedegu a Branča : Nyáry de Bedegh et Berencs)

Obrázok 10 Fotografie príborového noža s 9 perlovou grófskou korunou

Vizitka Marišky (Márie) Moravskej (*1892 - †1927)

Zásnubné oznámenie Márie Moravskej (*1892 - †1927) a Gejzu Andreidesza (*1884 - †?) (1911)

Vizitka Paulíny Moravskej (*1861 - †1944), na ktorej je uvedená ako rodená grófka z rodu Nári (Nyáry; Nyáry de Bedegh et Berencs)

Obrázok 11 Výber písomností z pozostalosti

šľachty bola charakteristická 5 perlová a listová koruna. Šľachtictvo a jeho stupeň sa ale dedili len po meči (mužskej línii) a nie po praslici (ženskej línii). Paulínin manžel Rudolf Moravský (*1858 – †1929) a ich potomkovia teda v tomto prípade nezískali grófsky titul.

Manželia Rudolf a Paulína Moravskovci mali spolu niekoľko potomkov: Vendela, ktorý mal byť pochovaný v hrobke, ďalej Jána Vavrinca Rudolfa (*1885 Belá – †1885 Belá) a Máriu Janu Rudolfínu (*1892 Čierne – †1927 Barca), ktorá bola ako posledná z rodu pochovaná v hrobke. Rudolf Augustín Moravský a jeho matka Mária Moravská, rod. Janecová boli iniciátormi stavby kaplnky a hrobky Moravských v obci Čierne. Rudolf bol neskôr pre rôzne podvody

najskôr pozbavený úradu a v roku 1904 ho za falšovanie zmeniek právoplatne odsúdili na 4 roky väzenia v Leopoldove. Podľa dobových záznamov sa v obci „hral na veľkého pána“. Po smrti svojej matky odišiel bývať k dcére do obce Skalité. Jeho dcéra Mária Jana Rudolfína Moravská sa v roku 1912 vydala v Čiernom za Gejzu Júliusa Andreidesa, rodáka zo Spišskej Teplice (*1884), ktorý istý čas zastával v obci Skalité post železničného prednostu. Mali spolu niekoľko potomkov: Antona (*1917 – †1974 Rimavská Sobota), Valéra (*1918 – †1943/44 Bojová línia pri Done), Máriu Evu (*1920 Skalité – †2012 Bratislava) a Editu (*1926 Barca – 2015 Bratislava). Anton sa neskôr stal lekárom, Valér padol ako vojak v druhej svetovej vojne, Mária Eva bola učiteľkou a v roku 1962 sa v Prahe vydala za úradníka Kolomana Ďuratného (*1921 Rosina – †1973 Bratislava), Edita bola lekárkou. Vydala sa za lekára Ota Veenyho (*1920 – †1982). Manželia mali spolu syna Ota, ktorý sa narodil aj zomrel v roku 1953.

V roku 2022 sme publikovali v čísle 2/2022 populárno-vedeckého časopisu Kysucký múzejník prvotnú časť genealogického výskumu. Nová, rozšírená genealógia z r. 2023 prezentuje 7 generácií rodových príslušníkov v rátane ich funkcií či povolání v rozmedzí rokov 1796 až 2015. V rámci jazykovej stránky sme zvolili kombinovanú formu. Vzhľadom na veľkosť rozmerov dokumentu sme pre potrebu prezentovania rodovej genealógie vytvorili trvalý online odkaz: <https://charts.heritio.com/genealogiarodinymoravskych/>

Aktuálna verzia bola obci odovzdaná v tlačenej podobe, no jej finálna verzia bude pre budúce potreby prezentácie kreslená formou rodostromu.

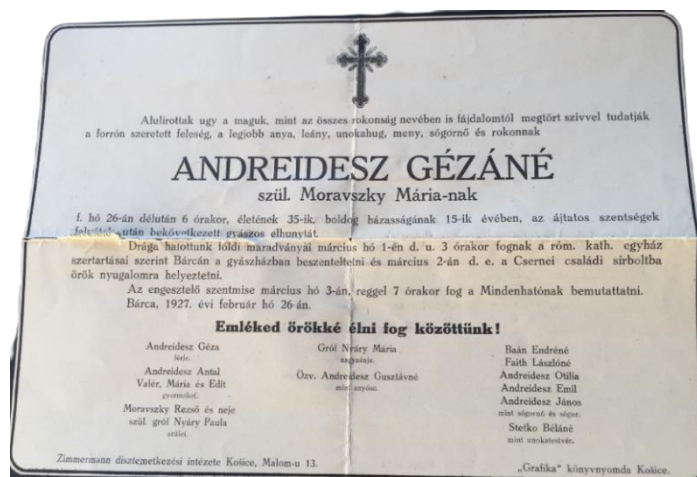

Obrázok 12. Aktuálna verzia genealógie rodu Moravských dostupná online

Poslednou pochovanou v hrobke bola Mária Jana Rudolfína Andreidesová, rod. Moravská (*1892 - †1927), ktorej parte sa v rámci výskumu podarilo taktiež dohľadať.¹⁸

¹⁸ Parte o úmrtí Márie Andreidesovej, rod. Moravskej z roku 1927. [dokument]. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

Obrázok 13Parte o úmrtí Márie Andreidesovej rod. Moravskej z r. 1927

Preklad z maďarčiny

Dolu podpísaní ako vo svojom mene, tak aj v mene celej rodiny so zlomeným srdcom oznamujú, že milovaná manželka, najlepšia mama, dcéra, sesternica, nevesta a švagriná

Mária Andreidesová, rod. Moravská

nás navždy opustila 26.2. o 18:00 hod v 35. rokoch svojho života a v 15-tom roku svojho šťastného manželstva po prijatí sviatosti pokánia. Posledná rozlúčka a pochovanie pozostatkov našej drahej zosnulej sa bude konať 1.3. o 15:00 hod podľa obradov rímskokatolíckej cirkvi v dome smútku v Barci a 2.3. budú pozostatky našej zosnulej uložené na večné odpočinutie do rodinnej hrobky v Čiernom. Svätá omša za zosnulú sa bude konať 3. 3. ráno o siedmej hodine. (Barca, 26.2.1927)

Spomienka na teba bude navždy žiť medzi nami !

Andreides Gejza (manžel); Andreidesovci : Anton, Valér, Mária a Edit (deti, súrodenci); Moravský Rudolf s manželkou Paulínou rod. grófkou Ňariovou (rodičia); Grófká Ňariová Mária (teta); Ovdovelý Andreides Gustáv (svokor); Baán Endré (švagor); Faith Ladislav (švagor); Andreidesová Otília (švagriná); Andreides Emil (švagor); Andreides Ján (švagor); Štefková (sesternica)

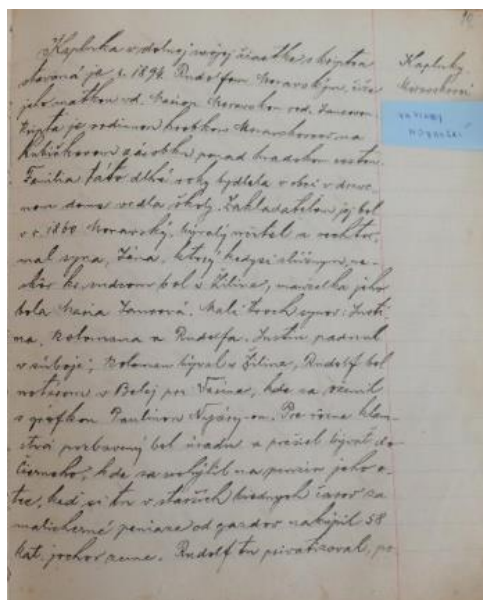
Zimmermann pohrebná služba Košice, Mlynská ulica 13

„Grafika“ tlačiareň Košice“

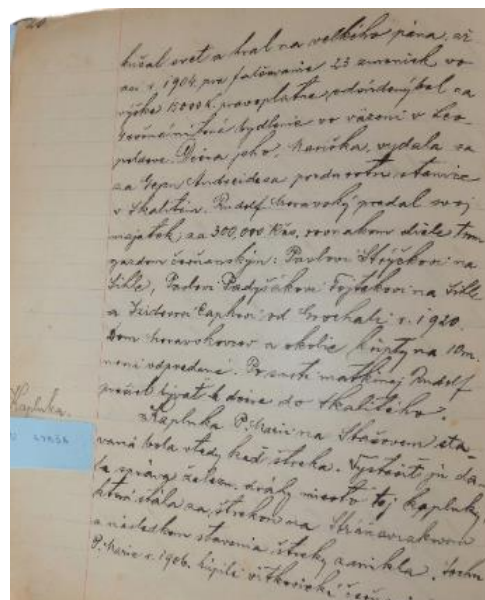
Zápis z kroniky obecnej ľudovej školy v Čiernom

Zaujímavé dobové svedectvo o rodine Moravských bolo zachytené v už spomínanej kronike obecnej ľudovej školy v Čiernom:

„Kaplnka v dolnej svojej čiasťke s kriptou stavěná je r.1894. Rudolfom Moravským, čiže jeho matkou vd. Mariou Moravskou rod. Jancovou. Kripta je rodinnou hrobkou Moravskovcov na Kubičkovom zárubku ponad hradskou cestou. Famílija táto dlhé roky bydlela v obci v drevenom dome vedľa školy. Zakladateľom jej bol v r. 1860. Moravský, bývalý učiteľ a rector, mal syna, Jána, ktorý kedysi slúžnym, neskôr kr. sudcom bol v Žiline, manželka jeho bola Maria Jancová. Mali troch synov: Justína, Kolomana a Rudolfa. Justín padnul v súbóji, Koloman býval v Žiline, Rudolf bol notárom v Belej pri Varíne, kde sa oženil s grófkou Paulínou Nyáry-ou. Pre rôzne klamstvá pozbavený bol úradu a prešiel bývať do Čierneho, kde sa uchýlil na penziu jeho otec, keď si tu v starších biednych časov za malicherné peniaze od gazdov nakúpil 58 kat. jochov zeme. Rudolf tu privatizoval, pokúšal svet a hral na veľkého pána, až na asi r. 1904 pre falšovanie 23 zmeniek vo výške 15000 K. právoplatne odsúdený bol na 4 ročné nútené bydlenie vo väzení v Leopoldove. Dcéra jeho Mariška, vydala sa za Gejzu Andreidesa prednostu stanice v Skalitom. Rudolf Moravský predal svoj majetok za 300,000 Kčs. rovnakom diele trom gazdom čerňanským: Pavlovi Strýčkovi na Sihle, Pavlovi Padyšákovi Fojtekovi na Sihle a Izidorovi Capkovi od Grochali r. 1920. Dom Moravskovcov a okolie krypty na 10m. není odpredané. Po smrti matkinej Rudolf prešiel bývať k dcére do Skalitého.“¹⁹

Obrázok 14 Zápis na strane 19 ku kaplnke a hrobke Moravských v kronike obecnej ľudovej školy

Obrázok 15 Zápis na strane 20 ku kaplnke a hrobke Moravských v kronike obecnej ľudovej školy

¹⁹ Kronika obecnej ľudovej školy v Čiernom, [Obecný úrad Čierne], s. 19 – 20.

Rôzne fotografie z rodinnej pozostalosti

V rámci fotografii potomkov rodiny sa dochovali napríklad zábery súrodencov Andreidesových v detskom veku z 20. rokov 20. storočia;²⁰ súbor fotografii Gejzu Júliusa Andreidesa: manžela Márie Jany Rudolfíny Andreidesovej, rod. Moravskej;²¹ záber Edity Andreidesovej vo fotateliéri v Rákospalote z r. 1942 (toho času maďarské kráľovstvo);²² súbor pravdepodobných fotografii Márie Jany Rudolfíny Moravskej. Identifikácia časti záberov a iných materiálov stále prebieha. Bude prezentovaná v rámci ďalšieho výskumu.

Obrázok 16 Zábery súrodencov Andreidesovcov v detskom veku

Obrázok 17 Výber fotografii Gejzu Júliusa Andreidesa, manžela Márie Jany Rudolfíny Andreidesovej, rod. Moravskej

²⁰ Zábery súrodencov z rodiny Andreidesovcov v detskom veku. [fotografie]. 20. roky 20. storočia. Súkromný archív rodiny Ďuratnej.

²¹ Výber fotografii Gejzu Júliusa Andreidesa, manžela Márie Jany Rudolfíny Andreidesovej, rod. Moravskej [fotografie]. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

²² Edita Andreidesová [fotografia]. Rákospalota (Maďarské kráľovstvo), 1942. Súkromný archív rodiny Ďuratnej.

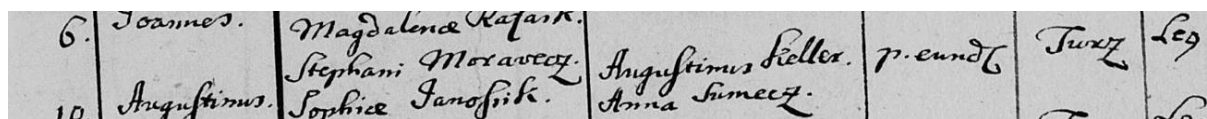
Obrázok 18 Edita Andreidesová

Obrázok 19 Pravdepodobné fotografie Márie Jany Rudolfíny Andreidesovej, rod. Moravskej
(identifikácia časti materiálov stále prebieha)

Výber archívneho materiálu

Pre zostavenie 7 generačnej (1796 – 2015) rodovej genealógie sme v rámci archívneho bádania v matrikách rímskokatolíckej cirkvi²³, fondu digitalizovaných matrik,²⁴ záznamov zo sčítaní

Obrázok 20 Augustín Moravec, neskôr Moravský; zakladateľ rodu Moravských (záznam v matrike narodených, Turzovka 1796)

²³ Štátny archív v Žiline so sídlom v Bytči. Zbierka cirkevných matrik, inv. č. 1214.

²⁴ MV SR, SAZA, fond cirkevných matrik. Dostupné [online] na : <https://www.familysearch.org/sk/>

Projekt záchrany

Súčasnú vedu obce na čele so starostom Ing. Petrom Staňom vyvíja v kontexte záchrany kaplnky a hrobky Moravských výraznú iniciatívu. Vzhľadom na spoluprácu a bádanie v matrikách bolo pre potreby novej časti výskumu v r. 2023 vystavené splnomocnenie, ktoré je pre prácu na nových fázach nevyhnutné. Prvým krokom k záchrane historickej pamiatky bolo zrealizovanie genealogického výskumu a úspešné dohľadanie príbuzných, ktorí na návšteve v obci vyjadrili pre záchranu objektu súhlasné stanovisko. Objekt je v súčasnosti už majetkom obce. Financie pre projekt budú získavané z mimorozpočtových zdrojov. Vzhľadom na dlhodobý zanedbaný stav budú metodika a postup pamiatkovej záchrany náročné. Jedným z ďalších krokov je zaistenie dôstojného zaobchádzania s ľudskými ostatkami, ktoré sú vzhľadom na zlý stav truhiel, absencie brány, ale aj vandalizmu v katastrofálnom stave. V tejto súvislosti bolo preto v decembri v roku 2023 pristúpené k prvotným konzultáciám s univerzitnými odborníkmi v odbore antropológia. Vzhľadom na mnohé technické potreby objektu ako napr. výroba okrasnej brány k hrobke, ale aj vstupu ku kaplnke prebehli tiež predbežné konzultácie s odborníkmi v odbore technológie a strojárstva. Pre potreby rekonštrukčných prác bude nutné konzultovať problematiku tiež s viacerými odborníkmi v odbore stavebníctva, či pracovníkmi angažujúcimi sa v reštaurátorských prácach a v pamiatkovej obnove. Vzhľadom na hrobky v Žilinskom kraji prebehlo tiež niekoľko konzultácií so starostami obcí, ktorých vedenia riešili v minulosti v rámci záchrany funerálnej architektúry podobnú problematiku. Do budúcnosti je plánované tiež založenie občianskeho združenia na záchranu hrobky Moravských. V rámci popularizácie stavu projektu, ale aj histórie rodiny Moravských sme pristúpili k založeniu stránky na sociálnej sieti Facebook (Meta Platforms): Kaplnka a hrobka Moravských, kde budeme prezentovať fragmenty z výskumu. Ďalšie kroky uvedieme v rámci budúcej časti výskumu a koordinácie projektu.

Záver

Rodina Moravských patrila vzhľadom na kariérne postavenie, majetkové zázemie, ale aj sobášne jej členov k elitám regiónu. S konštatovaním výskytu kaplnky s hrobkou ako jedinou stavbou svojho druhu na Kysuciach vyvodzujeme záver, že tematika vyžaduje vzhľadom na súčasný stav, dlhodobé absentovanie článkov a štúdií týkajúcich sa objektu a rodiny ako celku, vedecko-odbornú pozornosť. S ohľadom na eticko-morálne aspekty citlivej témy pristupujeme k problematike záchrany kaplnky a hrobky Moravských s úctou a rešpektom.

Zoznam použitých zdrojov

Gbeľany – Kaplnka Panny Márie (Mauzoléum Nyáryovcov). Dostupné [online] na: <https://www.pamiatkynaslovensku.sk/gbelany-kaplnka-panny-marie-mauzoleum-nyaryovcov>

Kronika obecnej ľudovej školy v Čiernom, [Obecný úrad Čierne], s. 19 – 20.

MACHALA, Drahoslav: *Šľachtické rody*. Bratislava : Perfekt, a. s. 2007.

Materiály z pozostalosti po rodinách Andreideszovcov a Moravských: Archív rodiny Ďuratnej.

MV SR, SAZA, fond cirkevných matrik. Dostupné [online] na: <https://www.familysearch.org/sk/>

Sčítací hárok 1072/97, Spišský Hrušov (Spišská Nová Ves). Slovenský národný archív. Dostupné [online] na: www.slovakiana.sk

Štátny archív v Žiline so sídlom v Bytči: Zbierka cirkevných matrik, inv. č. 1214.

VLČEK, Pavol. *Vzostup rodu Moravských (výsledky genealogického výskumu rodiny staviteľov hrobky v Čiernom)*. In *Kysucký múzejník*. ISSN 2729-7446, 2022, roč. 3, č. 2, s. 60 – 67. Dostupné [online] na: <http://pdf.istranka.sk/muzeum/022022.html>

Záznam o práve pešieho priechodu k hrobke pre Andreideszovcov, Pozemková kniha [Obecný úrad Čierne]

Obrazové prílohy

Potomkovia rodiny Moravských. Pohľad na kaplnku s rodovou hrobkou [fotografia]. Čierne, 60. roky 20. storočia. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

Potomkovia rodiny Moravských. Edita Andreidesová na návšteve kaplnky a hrobky. [fotografia]. Obec Čierne, 60. roky 20. storočia. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

Potomkovia rodiny Moravských. Oltár v interiéri kaplnky. [fotografia]. Obec Čierne, 60. roky 20. storočia. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

VLČEK, Pavol. Kaplnka s hrobkou Moravských. [fotografia]. Obec Čierne, 2022.

VLČEK, Pavol. Kaplnka s hrobkou Moravských. [fotografia]. Obec Čierne, 2023.

VLČEK, Pavol. Interiér krypty. [fotografia]. Obec Čierne, 2023.

VLČEK, Pavol. Detail na truhle [fotografia]. Obec Čierne, 2023.

VLČEK, Pavol. Aliančný erb Pongrácovcov zo Svätého Mikuláša a Starého hradu (Pongrácz de Szentmiklós et Óvár) a Ňáriovcov z Bedegu a Branča (Nyáry de Bedegh et Berencs). [fotografia]. Obec Gbeľany, 2023.

VLČEK, Pavol. Kaplnka s aliančným erbom a hrobkou Ňáriovcov. [fotografia]. Gbeľany, 2023.

Krčah (džbánik) s 9 perlovou grófskou korunou a iniciálkami GN (gróf Nyáry) pozostalosti po rodinách Andreidesovcov a Moravských. [predmet]. Súkromný Archív rodiny Ďuratnej.

MKD Revue o nových médiách a kultúrnom dedičstvo, ročník X (2023), číslo 2, ISSN: 1339-777X

Výber písomností z pozostalosti. [písomnosti]. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

Príborový nôž s grófskou 9 perlovou korunou z pozostalosti po rodinách Andreidesovcov a Moravských. [fotografia]. Súkromný archív rodiny Ďuratnej.

Aktuálna verzia genealógie rodu Moravských dostupná online (Vlček, 2023.)

Parte o úmrtí Márie Andreidesovej, rod. Moravskej z roku 1927. [dokument]. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

Kronika obecnej ľudovej školy v Čiernom, [Obecný úrad Čierne], s. 19 – 20.

Zábery súrodencov z rodiny Andreidesovcov v detskom veku. [fotografie]. 20. roky 20. storočia. Súkromný archív rodiny Ďuratnej.

Výber fotografií Gejzu Júliusa Andreidesa, manžela Márie Jany Rudolfiny Andreidesovej, rod. Moravskej [fotografie]. Súkromný archív rodiny Ďuratnej

Edita Andreidesová [fotografia]. Rákospalota (Maďarské kráľovstvo), 1942. Súkromný archív rodiny Ďuratnej.